Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Teitl yr Adroddiad	Prosiect Cinio am Ddim
Dyddiad y cyfarfod	8 Rhagfyr 2022
Swyddog Perthnasol	Owen Owens, Uwch Reolwr Gwasanaeth Adnoddau Addysg
Aelod Cabinet Perthnasol	Cynghorydd Beca Brown

1. Cefndir

1.1. Ym mis Rhagfyr 2021 cyhoeddodd Jeremy Miles AS, Gweinidog y Gymraeg ac Addysg Llywodraeth Cymru bod £25m o arian cyfalaf yn cael ei fuddsoddi yng ngheginau a neuaddau bwyta ysgolion Cymru fel rhan o'r cynlluniau i gyflwyno prydau ysgol am ddim i holl blant cynradd Cymru dros y tair blynedd nesaf. Mae'r polisi yn rhan o'r gytundeb cydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru. Derbyniwyd llythyr grant yn Chwefror 2022 yn clustnodi £1,121,603 o arian cyfalaf i gyflawni'r gofyn i ymestyn yr hawl i brydau ysgol am ddim i holl ysgolion cynradd Gwynedd gyda'r angen i wario'r swm erbyn 31 Mawrth 2022.

1.2. Yn Awst 2022 cymeradwyodd Gweinidog y Gymraeg ac Addysg swm ychwanegol o £35 miliwn o gyllid cyfalaf i gefnogi'r gwaith, gyda dyraniad pellach o £1,570,244 ar gael i Wynedd.

2. Diweddariad

2.1. Yn dilyn y cyhoeddiad gwreiddiol, adolygwyd ceginau a gofod bwyta pob ysgol gynradd yng Ngwynedd gan adnabod pa geginau oedd angen uwchraddio'u hoffer mawr megis poptai a pheiriannau golchi llestri yn ogystal ag offer ysgafn.

2.2. Casglwyd barn rhieni i weld faint oedd yn bwriadu manteisio ar y cynllun er mwyn cael trosolwg cyn addasu ein seilwaith.

2.3. O ran yr offer mawr, mae 28 popty combi newydd wedi eu gosod a 17 peiriant golchi llestri, gyda rhagor i'w gosod cyn y Nadolig ac yn fuan yn y flwyddyn newydd.

2.4. Daeth i'r amlwg bod angen estyniad mewn sawl safle i ymdopi gyda'r cynnydd posib yn y nifer fyddai'n bwyta pryd poeth gan fod unai'r gegin neu'r gofod bwyta yn anaddas a rhy fach. Mae'r ysgolion canlynol wedi derbyn estyniad dros wyliau'r haf / hanner tymor hydref:

- o Ysgol Hendre
- o Ysgol Bethel
- o Ysgol Bro Lleu
- o Ysgol Maenofferen

2.5. Rydym wedi adolygu pa ysgolion all ddarparu cinio i'r holl ddisgyblion fel mae'r sefyllfa ar hyn o bryd, petai awydd gwleidyddol i hyn ddigwydd yn sgil yr argyfwng costau byw rydym yn wynebu. 69% o'n safleoedd sydd yn gallu darparu i bawb erbyn Ionawr 2023 ar hyn o bryd. Gweler **Atodiad A**, rhestr o'r ysgolion sydd yn gallu / ddim yn gallu cynnig prydau poeth i bawb.

2.6. Dyma'r prif resymau pam nad yw pob ysgol mewn sefyllfa i allu darparu cinio i bawb ar hyn o bryd:

- Popty combi / offer mawr ddim wedi cyrraedd
- Angen penodi staff cegin newydd
- Angen cynyddu oriau staff cegin
- Estyniadau i'r gofod bwyta / gegin heb eu cwblhau

3. Camau Nesaf

3.1. Bydd angen gosod gweddill yr offer mawr sydd ar archeb dros yr wythnosau nesaf yn ddibynnol ar amserlen derbyn yr offer a chwblhau'r gwaith paratoi ar safle.

3.2. Estyniadau sydd ar y gweill:

a) Ysgol Llanrug – estyniad ar y neuadd (gofod bwyta). Bydd hyn yn cael ei wneud fel rhan o brosiect Cyflwr ac Addasrwydd Gwedd 2. Disgwylir cyflawni'r gwaith erbyn Ionawr 2023.

b) Ysgol Y Gelli – estyniad i'r neuadd fwyta. Sylfaeni wedi eu cwblhau a rhagwelir cwblhau'r gwaith erbyn Mawrth 2023.

c) Ysgol Waunfawr - cais cynllunio wedi cael ei derbyn a bydd angen mynd allan i dendr dros yr wythnosau nesaf.

d) Ysgol Chwilog – yn sgil arian ychwanegol gan LlC, bydd estyniad yn cael ei wneud i'r gofod bwyta. Cynllun wedi ei baratoi a bydd angen cyflwyno cais cynllunio.

e) Ysgol Felinheli - yn sgil arian ychwanegol gan LlC, bydd estyniad yn cael ei wneud i'r gofod bwyta. Yn y broses o wneud cynllun a bydd angen cyflwyno cais cynllunio.

4. Manteision y Cynllun

Ers mis Medi 2022, dyma drosolwg o'r niferoedd sydd yn gymwys sydd yn cymryd mantais o'r cynllun cinio am ddim (cyfartaledd wythnosol). ***Nid yw'r data yn cynnwys Ysgolion Arbennig na Ysgolion Gydol Oes ar hyn o bryd.***

Mis	Nifer disgyblion Derbyn a Blwyddyn 1	Nifer disgyblion yn dewis cinio am ddim – UPFSM	Nifer disgyblion yn dewis cinio am ddim – EFSM	% disgyblion yn dewis cinio am ddim o dan y ddau gynllun
Medi	2243	1305	271	70%
Hydref	2257	1227	257	66%

Wrth wireddu'r cynllun cinio am ddim i holl blant cynradd Gwynedd, bydd yn gyfrwng i gyfrannu at:

- fynd i'r afael â thlodi / problem plant yn mynd yn llwglyd
- sicrhau lles cenedlaethau'r dyfodol a lleihau anghydraddoldeb
- dileu stigma
- arferion bwyta ac agweddau iach.

5. Risgiau

a) Amserlen dynn rhwng derbyn y poptai a pheiriannau golchi llestri a'u gosod cyn diwedd Mawrth 2023.

b) Methu gwario'r grant ychwanegol erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. *Er hyn mae amodau'r grant yn nodi bod modd llithro'r gwariant i Haf 2023 o dan rhai amgylchiadau.*

c) Diffyg cyflenwad pŵer digonol yn rhai o'n hysgolion yn achosi oediad i archebu nwyddau. Rydym yn parhau i ddisgwyl cadarnhad gan Scottish Power ar gyfer ambell safle.

d) Cyflenwyr trydan y Cyngor yn araf iawn yn diweddaru mesurydd trydan. Rhwystr pellach i osod offer mewn ambell safle.

e) Cost refeniw ychwanegol i gyfarch yr angen am fwy o staff dros amser cinio.

f) Recriwtio staff ychwanegol (hyn yn heriol ar hyn o bryd)

g) Costau bwyd ychwanegol – prisiau bwyd wedi codi'n ddiweddar

6. Amserlen

6.1. Ers mis Medi 2022, mae rhai o blant ieuengaf ysgolion cynradd Gwynedd, sef Blwyddyn Derbyn a Blwyddyn 1, yn cael prydau ysgol am ddim wrth i'r polisi gael ei gyflwyno'n raddol. Y bwriad yw ymestyn y cynnig i Flwyddyn 2 erbyn Ionawr 2023 ac yna Blwyddyn 3,4,5 a 6 erbyn Medi 2023.

Blwyddyn Ysgol	Amserlen Darparu Cinio am Ddim
Blwyddyn Derbyn	Medi 2022
Blwyddyn 1	Medi 2022
Blwyddyn 2	Ionawr 2023
Blwyddyn 3, 4, 5 a 6	Medi 2023

7. Uwchradd

7.1. Nid oes gwaith penodol wedi cael ei wneud gan y Tîm Arlwyo i asesu ceginau na gofod bwyta yn yr uwchradd. Mae'r rhaglen waith i ddarparu bwyd i'r cynradd yn un uchelgeisiol, a dyma fydd blaenoriaeth yr Adran Addysg am y misoedd nesaf i sicrhau bydd pob plentyn yn y cynradd yn cael cinio am ddim erbyn Medi 2023.

7.2. Nid oes capasiti na chyllid ar gael ar hyn o bryd i roi sylw penodol i'r uwchradd. Petai gyhoeddiad yn dod gan Lywodraeth Cymru i adolygu'r sefyllfa, byddai'r Adran Addysg yn croesawu'r cynllun.

Atodiad A – Rhestr Ysgolion a'u gallu i ddarparu cinio i'r ysgol gyfan erbyn Ionawr 2023

61 (69%) safle allan o 88 o'n safleoedd yn gallu darparu i bawb erbyn Ionawr 2023.

Ysgol	Y gallu i fwydo pob blwyddyn erbyn Ionawr 2023
Gwaun Gynfi	Na
Nefyn	Na
Llanrug	Na
Abererch	Na
Beddgelert	✓
Bethel	Na
Bodfeurig	✓
Borthygest	✓
Brynaerau	Na
Y Gelli	Na
Penybryn	✓
Treferthyr	Na
Chwilog	Na
Crud y Werin	✓
Dolbadarn	Na
Edern	✓
Felinwnda	DIM CEGIN
Bro Plenydd	Na
Garndolbenmaen	✓
Llanbedrog	Na
Llangybi	✓
Llanllechid	Na
Llanllyfni	Na
Morfa Nefyn	DIM CEGIN
Baladeulyn	✓
Nebo	✓ CLUDO
Penisarwaen	✓
Bro Lleu	Na
Pentreuchaf	✓
Rhiwlas	✓
Rhosgadfan	✓
Rhostryfan	Na
Sarn Bach	✓
Eifion Wyn	✓
Talysarn	Na
Y Gorlan	Na
Yr Eifl	✓
Tudweiliog	✓
Waunfawr	Na
Glancegin	✓
Yr Hendre	Na
Bontnewydd	Na

Y Garnedd	✓
Cymerau	Na
Abercaseg	Na
Y Felinheli	✓
Y Traeth	✓
Dyffryn Dulas	✓
Dyffryn Ardudwy	✓
Bro Cynfal	✓
Edmwnd Prys	✓
Llanbedr	✓
Y Garreg	✓
O. M. Edwards	✓
Manod	✓
Pennal	✓
Cefn Coch	✓
Talsarnau	✓
Tanygrisiau	✓
Penybryn, Tywyn	Na
Bro Hedd Wyn	✓
Bro Tryweryn	✓
Tan y Castell	✓
Ffridd y Llyn	Na
Maenofferen	✓
Hirael	Na
Craig y Deryn	✓
Bro Llifon	✓
Pont y Gôf	✓
Maesincla	✓
Y Faenol	✓
Foel Gron	✓
Llandygai	✓
Llandwrog	✓
Llanystumdwy	✓
Tregarth	✓
Cae Top	✓
Santes Helen	✓
Ein Harglwyddes	✓
BRO IDRIS PRIF SAFLE	✓
Bro Idris CYNRADD	Na
DINAS MAWDDWY	✓
FRIOG	✓
RHYDYMAIN	✓
LLANELLTYD	✓
Godre'r Berwyn	✓
Ysgol Pendalar	✓
Ysgol Hafod Lon	✓